

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Decima Quinta. De Origine fontium, & fluminum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

Specus occupasse, partim evaporatam esse, & in aerem conversam, & hoc ut probabilis extraordinario Dei concursu. Ex dictis hic facile est colligere illud quod asserit Aristoteles hic lib. 1. cap. 14. nempe continentem fieri interdum mare, & è contra: Nam cum maris agitatio juxta dicta proveniat, ut plurimum à Cœlestium Corporum influxu, sicut contingat ea Sydera inter se convenire, seu coire, quæ ad excitandam tempestatem plurimum valent, Maria ultra modum seviunt, ita ut non nunquam aliquam partem continentis, seu terræ firmæ inundet, & de cætero stabiliter detegat, aliquando aliquam ejus partem suo recessu detegat, & hominum habitationi in posterum relinquatur, sic mare continentis addit quasdam Insulas, ut Antissam Lesbos, Phycusæ Halicarnasso: Et alias Insulas ante continentem junctas dividit, sic Sicilia ab Italia evulsa dicitur, Cyprus à Syria, &c. de quibus latè Conimbricenses hic Tract. 8. cap. 9. per totum. Sic

QUÆSTIO XV.

De origine Fontium & Fluminum.

De origine horum disseruit Aristoteles lib. 1. Meteororum cap. 13. & lib. 2. cap. 2. Plato in Phædone Albertus lib. 2. Meteor. Tract. 2. cap. 11. & alii apud Conimb. hic Tract. 9. cap. 1. qui fusè referunt Authorum sententias de hac re, quarum prima erat eorum, qui putarunt in terra esse quosdam alveos, quibus aquæ pluviales excipiantur, & ex iis dimanare fontes, & fluvios eosque perennes, quarum aquæ ob alveorum amplitudinem usque ad hyemem futuram sufficiat, nec exhauriatur antequam iterum sequenti hyeme iisdem alveis excipiantur copia aquæ pluvialis, quæ etiam sufficiat ad sequentem hyemem & ita consequenter eos aut exsiccare, quorum alvei minores existant, ita ut ob aquæ paucitatem ad sequentem hyemem scaturire nequeant, & hæc sententia potest primò suaderi, quia videmus hyeme uberioribus esse fontes, & Flumina, & hoc præcisè propter copiam aquæ pluvialis. Secundò quia ubi est penuria pluviarum, ibi rari sunt fontes & fluvii, ut in Solitudine Æthiopiæ, & in inferiori Africa, cæterisque Locis, quæ Solis ardore terrentur, è contra verò Germania, Gallia, Italia, &c. scaturit undique fontibus & fluvii, è quòd ibi sint crebriores pluviae, & hoc confirmari potest è quòd diuturno æstu caloris apud nos fontes, & fluvii quidam vel multum diminuuntur, vel omninò deficiunt. Sed ad hoc posset dici, fontes & Flumina idèò hyeme uberioribus videri, vel quia hyeme magna copia aëris, & vaporum per Antiperistasin inclusa in concavitatibus terræ facilius in aquam convertitur; Vel quia aqua hyeme minus absorbetur ab extremitatibus terræ, quæ ex natura sua est sicca in Summo, ac proinde tempore æstivo avidius sitibunda aqueum humorem imbibit, & non finit fluere. Secundò quia ex petra Solidissima sæpè scaturiunt fontes perennes in qua certum est nullam esse concavitatem saltem terrenam ad quam attingant imbres. Tertiò in Locis

F. Amandi Hermann Physica.

valdè Siccis inveniuntur aliquando putei altitudinis trecentorum pedum, & secundum communem nulla pluvia ultra decem pedes terram penetrando humectat, nollem tamen absolute negare, per aquam pluviam aliquando generari fontellos, non tamen perennes. Vide 5. alias rationes apud Scotum hic lib. 1. Quæst. 25. Artic. 2. contra hanc sententiam, ubi etiam Solut 7. argumenta pro eadem facta ab ejus Defensoribus.

Secunda Sententia quæ est communis Stoicorum, Peripateticorum, & multorum Theologorum apud Conimb. hic Tract. 6. cap. 3. per totum, docet fontes & fluvios saltem perennes traxisse originem ex mari, hujus sententiæ primum argumentum est illud Eccl. 1. Omnia Flumina intrant in mare, & mare non redundat. Item ibidem: Ad Locum unde exeunt Flumina revertuntur, & tandem Sententiam hanc amplectuntur Conimb. ibidem cap. 4. per totum, maxime quo ad majores & perenniores fontes & Flumina, & hoc accidisse tertia creationis die. Unde Genesis 7. fuit mentio 4. Fluminum, quæ Paradisum irrigabant, & hoc docent evenisse, ut ante monui, è quòd, quando Deus dixit: Congregentur aquæ in Locum unum multa aquarum copia sese recepit in viscera, & concavitates terræ, ex quibus postea successu Temporis scaturirent fontes & Flumina.

Tertia Sententia est Aristotelis Lococitato, Olympiodori, Averrois, Ægidii, Veneti, Parisiensium asserentium fontes & Flumina nasci in concavitatibus terræ ex aère, & vaporibus inclusis, quam sententiam sequitur & luculenter explicat Doctor Subtilis hic lib. 1. Quæst. 26. à num. 4. his verbis: De modo generationis scilicet fontium, & Fluminum dico, quòd generantur illo modo, quia infra concavitates terræ includitur aer, qui infrigidatur, & condensatur à latere illarum concavitatum, & aer ille sic frigidatus convertitur in aquam, & ista aqua congregans se ad invicem propter similitudinem, & efficitur parvulos rivulos sub terra, & illi rivuli majorem, & sic continue usque ad aliquem Locum ubi exeunt per modum fontis, & hoc inquit demonstratur exemplariter in animali, quia à partibus inferioribus animalis elevantur fumi & vapores usque ad caput, ubi propter frigiditatem cerebri condensantur, & convertuntur in intensam densitatem, & exeunt per nares, ita inquit similiter aer elevatus ad concavitates montium infrigidatus, & vel ingrassatus à latere montis, & conversus in aquam descendit per partes inferiores, & quia Locus ille quem occupabat aer scilicet conversus in aquam non potest remanere vacuus, idèò illi succedit alter aer & propter talem successione perpetuantur fontes, & fluvii, hæc Scotus.

Verum licet hæc duæ ultimæ sententiæ videantur contraire maxime Aristoteli & Scotus, cum ex professo probent fontes & Flumina non posse trahere originem à mari, quorum ratio est optima, quia aqua nunquam fuit naturaliter ex Loco decliviori ad altiorem, mare autem secundum communem Philosophorum & Theologorum est declivius terræ, ut infra ostendam

II.

Secunda dicit eos habere originem ex mari.

III.

Scotus putat fieri ex vaporibus.

IV.

Reconciliatur iste duæ sententiæ.

ostendam, licet inquam hæ sententiæ contraire videantur, possunt tamen bene meo iudicio reconciliari dicendo Aristotelem & Scotum non fuisse locutos de principalibus fluviis, & fontibus qui divino iussu tertiæ Creationis die ex primis aquis, exierunt, sed de aliquibus minus principalibus, qui successu temporis oriuntur. Et quod S. S. P. P. & Theologi in secunda sententia loquantur de principalibus illis fontibus, & fluviis.

V. *Ratio accretionis & decretionis Fontium,*
Et si quæres, quomodo ergo Scotus & Aristoteles saluabunt illud Scripturæ: *Flumina unde exeunt revertuntur*? Respondeo in hoc sensu Flumina exire de mari; Quia vapores potissimum ex mari elevantur, qui vapores iterum in terram cadentes in aquam convertuntur, ex qua demum oriuntur fontes, & Flumina quæ in mare revertuntur. Hæc de origine fontium, & fluminum, nunc de eorum accretione, & decretionem, & quorundam mirabili naturâ; Quoad primum de quo fuit Conimb. hic Traç. 9. cap. 6. potest dici accretionem, vel incrementum illud provenire ex abundantia aquæ pluvialis, vel ex aère incluso in concavitatibus & denuò in aquam converti: Decretionem verò causas assignare est facile, nam vel aqua aliò se divertit, nam ruina terre præcludens viam & etiam nimia Siccitas, item arborum nova generatio, nam totus humor cedit in nutrimentum arborum.

VI. *Mirabilia in Fontibus & aquis.*
Quoad secundum de quorundam mirabili naturâ: Sciendum naturam nullibi magis mira ostendere quàm in aquis, & ut à fontibus ordiamur, quidam fontes tantâ vi exiliunt ut Saxa extrudant veluti Maris fons in Phrygia ad Celenarum oppidum, & quoduis pondus respuunt, ut quidam fons in Arabia, cuius etiam naturâ unus in Lusitania in agro Catinenfi, quidam alius ibidem, omnia injecta absorbet, utriusque meminit Plinius lib. 2. natur. Hist. cap. 103. Alii tamen frigidum more effervescentis aquæ ebulliunt: Referunt etiam A. A. fontem quandam apud Zaramantos esse tam frigidum de die, ut non possit potari, & tam calidum noctu, ut non tangatur. Item alium Epiro in quo faces exstinguuntur, alium in partibus Indiæ cuius aquis Lucernæ ardent, quædam etiam sunt aquæ apud Lygures, & in Paphlagonia & in agro Caleno, quæ ut unum inebriant, aliæ aquæ fontanæ in Arania Arcadiæ, quæ uni tedium ingerunt, idè, qui illas bibunt, ne quidem vini odorem ferre possunt & similem etiam virtutem habent aquæ Clitorii, Lacus etiam in Arcadia, de qua Ovidius ultimò metamor:

*Clitorio quicumque sitim de fonte levârit
Vina fugit, gaudetque meris abstemius
undis.*

VII. Alii denique reddunt obliviosos, ut Lethæ in Bœotia; Alii hebetes, cuiusmodi est fons aliquis in Coa Insula; Alii insanos reddunt bibentes; Alii ex toto interficiunt, ut aqua Stygis in Arcadia; Alii medentur vocibus ut aqua Samæ in Africa, quæ suavem vocem efficit; alii paralyti præsertim aluminosæ aquæ, idq; multis in Locis, alii calculo, ut aqua Spadana, & aqua fontis apud Tungrum Urbem Galliæ. Quo ad flumina duo esse dicuntur in Bœotia ex quo-

rum uno si bibant oves, pullæ fiunt, ex altero si bibant fuscæ fiunt nivei coloris sicut & Nilus in Eubæa, Aliacon in Macedonia, & sic de pluribus aliis, de quibus Conimb. hic Traç. 9. cap. 8. per totum.

QUÆSTIO XVI.

De affectionibus quibusdam accidentalibus aquarum.

Inveniri aquam Summè frigidam ut est aqua Melonis fluviij qui Pamphiliam alluit, & de aliis multis, quas enumerant Conimb. hic traç. 10. cap. 1. Non miror, cum aqua ex natura sua competat frigiditas in Summo, & alius violentetur, sed aquas esse calidas in multis orbis partibus, etiam de terra exeutes est res que in admirationem cogere posset, nisi esset frequens, ut in Islandia ubi est fons calidus non procul ab Hecla monte in Britannia: Iota, Siccalin, & Bentam: In Gallia Aquitania, Ercabellis: In Germania inferiori, aquis grani in Bohemia Teplæ, Thermis Carolinis, in Silesia Hisbergæ, & cateris aliis multis Locis, ut videre fuit apud Conimb. ibidem: Sed de causa talis caloris non conveniunt Philosophi, verius tamen puto esse ignes Subterrancos, de quibus paulò infra, quod inde patet, quia aquæ calidæ non reperiuntur nisi in Locis, in quibus huiusmodi ignium abundat materia, ut Sulphur, bitumen, &c. & hoc ulterius confirmatur, quia experientiâ compertum est, extracta tali materiâ ex illis Locis aquas amplius calidas non fuisse, quippe curativæ infirmitatum ex frigore contractarum, Sulphurata nervis, aluminata paralyti, item bituminata & nitrosæ purgationibus, ut aqua Spadana. Dixi plenius, quia non semper, ut patet in Egesta Sicilia, Larissa, Troade, &c. Et ut generatim loquar, aqua illa confetur Salubris, quæ in se tenuis perlucida odororum saporumque expertis, & admodum Leviss cernitur: Nam talis aqua à peregrina, & terrena admixtione, quæ aquam deteriorem reddit defecior est, & inter aquas tenues Cæteris paribus secundum Plinium Salubrior est, quæ facilius incalcescit, & refrigeratur. Unde nimia frigiditas in aqua non commendatur eò quòd parum juvet concoctionem indicat cruditatem, hæreat in visceribus, & sit ventris onerosa, & quòd magis tenuis commendatur, quia agenti calido est magis pervia, & illo remoto, quia intra se non continet corpuscula, statim redit ad suum frigus, optimum enim indicium aquæ Salubris, si fons recipiat orientalem Solem, qui beneficio afflatu latices modicè excoquit; Item si ex terreno optimo dimanet, quale est illud, in qua reperitur Tophus, & terra pura modò crassior sit, illud enim non immutat aquam, nec peregrinitas afficit qualitatibus, ut faciunt terrenum nitrosolum, salum, &c. crassitudo autem terræ juvat, quia dum liquor angustis venarum stringit, tenuiorem facit, Limus autem juxta Plinium vitium aquarum est quod inde intelligitur, Quia

Aquæ Lacustres & palustres non probantur Medicis, nisi rivulos, & fluviis admixtos